

DONIESIENIA Z LEŚNEGO ŚWIATA

Nr 4/2011 (23)

Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn
e-mail: zin@ibles.waw.pl www.ibles.pl

Warsztaty EFINORD

W dniach 7 – 8 kwietnia 2011 roku w Arlandzie k/Sztokholmu (Szwecja) odbyły się warsztaty zorganizowane przez EFINORD (Północnoeuropejskie Biuro Regionalne Europejskiego Instytutu Badawczego) i Szwedzki Uniwersytet Nauk Rolniczych (SLU). Uczestniczyli w nich reprezentanci organizacji wchodzących w skład sieci EFINORD (m. in. polskiego IBL), właściciele lasów i przedstawiciele przemysłu drzewnego oraz administracji leśnej na szczeblu regionalnym i europejskim.

Celem warsztatów była identyfikacja potencjalnych obszarów badawczych w zakresie „Produkcji biomasy i intensywnej gospodarki leśnej” oraz opracowanie planu pracy na okres 2011 – 2015, opierającej się na współpracy pomiędzy jednostkami skupionymi w EFINORD. W wyniku dyskusji wyodrębniono cztery grupy zagadnień wiodących: polityka leśna i rynek drzewny, metody wielofunkcyjnego wykorzystania środowiska leśnego, technologie oraz aspekty społeczno – ekonomiczne.

W pierwszej z nich za priorytetowe uznano analizę rynku energii i roli biomasy drzewnej w jego kształtowaniu. W drugiej za kluczowe uznano badania na temat korzyści i ryzyka związanego z intensyfikacją produkcji biomasy. Ich wyniki mają służyć procesowi decyzyjnemu związanemu z tym rynkiem. W trzeciej grupie zadania badawcze będą koncentrować się na potrzebach (intensyfikacja produkcji drewna przy zachowaniu stabilności drzewostanów i zdolności pełnienia innych funkcji) oraz rozwoju wiedzy w zakresie plantacji drzew szybkorosnących, zwłaszcza na gruntach porolnych. W ostatniej grupie za najważniejsze uznano podniesienie poziomu wiedzy na temat leśnictwa poprzez edukację właścicieli lasu oraz przekonanie ich do konieczności prowadzenia właściwej gospodarki leśnej.

Sformułowane na warsztatach zamierzenia będą przedstawione i dyskutowane na najbliższym spotkaniu Europejskiego Instytutu Badawczego Leśnictwa (EFI).

Źródło: materiały własne

W.G.

Kto tworzy „pulp fiction” w wojnie między SFI i FSC?

Klienci, którzy chcą kupić „zielony” papier lub produkty leśne, mogą wybrać towary certyfikowane przez Forest Stewardship Council (FSC) lub Sustainable Forestry Initiative (SFI). Jednak tylko od najbardziej dociekliwych i nastawionych proekologicznie kupujących można oczekiwać, że będą wiedzieć, jakie są różnice między obydwoma systemami. I mało kto z nich wie, że między stronnikami FSC i SFI toczy się wojna na słowa.

Todd Paglia, dyrektor grupy aktywistów ForestEthics powiedział: „SFI jest niebezpieczne, ponieważ kłamie – mówi konsumentom, że produkt spełniający standard jest „zielony”, podczas gdy w rzeczywistości nie jest. SFI dopuszcza pozyskanie drewna w starodrzewach i w siedliskach gatunków zagrożonych, a także - zręby zupełne na terenach osuwiskowych położonych nad szlakami wędrownymi łososi. Innymi słowy – jest to zwykły biznes ukryty za zieloną fasadą. W sytuacji, kiedy przemysł pomaga tworzyć reguły i wprowadza swoje własne standardy, są one skrajnie ubogie w konkretną treść. Jest to udawanie marki ekologicznej, stworzonej na potrzeby przemysłu leśnego”.

W odpowiedzi SFI napisało na swojej witrynie internetowej: „ForestEthics tworzy „pulp fiction” o SFI, powtarzając te same, nieprecyzyjne i wprowadzające w błąd informacje. W sytuacji, kiedy 10 procent lasów świata podlega standardom certyfikacyjnym, organizacje powinny współpracować w celu promowania odpowiedzialnej gospodarki leśnej. Zamiast tego, ForestEthics marnuje energię i zasoby na dobrze opłacane ataki w celu dyskredytacji SFI, powtarzając często informacje przestarzałe, niekompletne, nieprecyzyjne i wprowadzające w błąd”. Organizacja twierdzi, że uczestnicy programu SFI zainwestowali 1,1 mld USD w badania leśne i ponad 55 mln USD w projekty wspierające społeczności lokalne w postaci edukacji i szkolenia dla robotników leśnych i leśników.

Podobne konflikty nie są wyjątkowe na rynku produktów leśnych, jednak temperatura tego sporu jest nadzwyczaj wysoka. Są jednak powody, by wierzyć FSC i być ostrożnym wobec SFI. FSC założyli w 1993 r. działacze środowiskowi, podczas gdy SFI powstało rok później, a zostało stworzone przez północnoamerykańskich producentów leśnych i było związane aż do 2007 r. z Amerykańskim Towarzystwem Leśno-Papierniczym (American Forest and Paper Association). Długa bitwa

o to, by nie było dodatkowych punktów w systemie standardów LEED (Leadership in Energy & Environmental Design) dla drewna certyfikowanego w systemie SFI zakończyła się decyzją, by nie faworyzować SFI. Za takim rozwiązaniem opowiedziały się m.in. WWF i Greenpeace. Wszystkie fundusze SFI pochodzą od firm, które są właścicielami lub zarządcami certyfikowanych lasów. Niestety, ten sam problem dotyczy innych systemów certyfikacji, w tym – FSC

Źródło:

Marc Gunther, GreenBiz.com

<http://www.greenbiz.com/blog/2011/03/30/whos-peddling-pulp-fiction-sfi-vs-fsc-forestry-wars?page=0%2C1>

M.K.

Nowy podział Francji na regiony leśne

Od 2006 roku, na zlecenie ministerstwa rolnictwa, francuski urząd ds. inwentaryzacji lasu pracuje nad rewizją typologii siedlisk leśnych. Główny cel rewizji to zredukowanie liczby wskaźników ekologicznych zawartych w katalogach i dostarczenia leśnikom klasyfikacji bardziej związanej z produktywnością ekosystemów leśnych, będącej rzeczywistą pomocą przy ustalaniu składu gatunkowego lasu.

W miejsce dotychczasowych 309 regionów leśnych wprowadzono podział na 12 dużych ekoregionów i 91 ekoregionów leśnych. Zdefiniowano leśny ekoregion jako największą jednostkę geograficzną, wewnątrz której czynniki determinujące produkcję leśną są w miarę jednorodne. Podział ten nie odpowiada podziałowi administracyjnemu.

Celem nowej regionalizacji jest ułatwienie doboru składu gatunkowego, opracowanie wytycznych zagospodarowania lasu, zwiększenie precyzyjności prac urzędniowych i stworzenie poziomu odniesienia dla badań wpływu zmian klimatycznych.

Inwentaryzacja lasów Francji, zarówno w starym układzie – 309 regionów leśnych zgodnych z podziałem administracyjnym, jak i nowym – leśnych ekoregionów, jest dostępna na stronie www.ifn.fr.

Źródło: *La Forêt Privée*, 2011, 317: 11-12.

A.A.

Wspaniale wyniki fińskich Lasów Państwowych

W 2010 roku Fińskie Gospodarstwo Leśne (Metsähallitus) dostarczyło przemysłowi drzewnemu 6,1 mln m³ drewna. Obrót przedsiębiorstwa wzrósł do 367 mln euro, a zysk wyniósł 102,3 mln euro. Ten znakomity wynik (powyżej 100 mln euro) utrzymuje się już od trzech lat. Byłby znacznie lepszy, gdyby nie koszty realizacji ochronnych i społecznych funkcji lasu. W 2010 r. suma 53 mln euro została przeznaczona na potrzeby zachowania bioróżnorodności w lasach, pełnienie funkcji

rekreacyjnych, wzrost zatrudnienia i utrzymywanie wypasu reniferów na obszarach leśnych.

Źródło: <http://www.metsa.fi>

W.G.

Fińskie Lasy Państwowe stawiają na młodzież

W tym roku Fińskie Gospodarstwo Leśne (Metsähallitus) zatrudni około tysiąca młodych pracowników sezonowych, głównie do sadzenia drzew. Większość miejsc pracy jest zlokalizowana w północnej Finlandii, na obszarach oddalonych od aglomeracji miejskich, czyli tam, gdzie możliwości zatrudnienia, zwłaszcza dla młodych osób, są ograniczone. Prace sezonowe są znakomitą okazją do zwiększenia wiedzy młodzieży o lesie i leśnictwie. Osoby nie mające żadnego doświadczenia (w wieku co najmniej 15 lat) otrzymają propozycje pracy na okres kilku tygodni. Te osoby, które dysponują już określoną praktyką, będą pracowały przez dłuższy czas. Studenci kierunków związanych z leśnictwem mają również możliwość ubiegania się o staż w fińskich Lasach Państwowych.

Źródło: www.nordicforestry.org

W.G.

Produkcja bioenergii w Niemczech powinna 2,5-krotnie wzrosnąć

Zapewnienie rosnącego popytu na energię i surowce naturalne podnosi znaczenie rolnictwa i leśnictwa – powiedział sekretarz stanu w niemieckim Ministerstwie Rolnictwa. Przemawiają za tym liczby dotyczące m.in. krajowego zużycia drewna, które w 2008 r. wyniosło 127 mln m³, z czego 57% zostało wykorzystane przez przemysł, 43% zaś przeznaczono na produkcję energii. Zgodnie z energetycznym programem rządu do połowy obecnego wieku, 60% zużywanej energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, w tym 30% z produkcji bioenergii. Pozwoli to na 2,5-krotne zwiększenie produkcji bioenergii w stosunku do obecnego poziomu.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, 12/2011

A.K.

Nowy rezerwat biosfery „Europejska Amazonia”

W dniu 25 marca br. ministrowie odpowiedzialni za sprawy środowiska i ochrony przyrody z pięciu krajów: Austrii, Chorwacji, Serbii, Słowenii i Węgier, podpisali wspólną deklarację o utworzeniu transgranicznego rezerwatu biosfery w systemach rzecznych Dunaju, Drawy i Mury. Obszar ten nazwano „Europejską Amazonią”, z uwagi na jego dużą bioróżnorodność. Po utworzeniu rezerwat będzie największym pojedynczym obszarem chroniącym ekosystemy rzeczne w Europie i pierwszym

rezerwatem biosfery na świecie należącym wspólnie do pięciu państw i zarządzanym przez nie. Porozumienie rządowe jest efektem ponad dziesięciu lat pracy władz parkowych, organizacji ochrony przyrody i rządów. Zgodnie z koncepcją rezerwatu biosfery, wspólny obszar chroniony będzie składać się z trzech stref: właściwej i buforowej o powierzchni 260 000 ha oraz przejściowej - zrównoważonego zarządzania zasobami - o wielkości 540 000 ha. Ma on obejmować ok. 700 km systemów rzecznych Mury, Drawy i Dunaju łączących bardzo cenne obszary naturalne o dużych walorach krajobrazowych i kulturowych. W rezerwacie znajdują się m. in. rzadkie typy lasów łęgowych i wyspy rzeczne. Na terenie tym występują liczne pary łęgowe orla bielika oraz takie rzadkich lub zagrożone gatunki jak rybitwa białoczelna i bocian czarny.

Źródło: *The Independent*
<http://www.independent.co.uk/environment/five-countries-sign-for-european-amazon-reserve-2255590.html>,
WWF
http://assets.panda.org/downloads/danube_drava_mura_factsheet.pdf

M.K.

Fauna Polski wciąż kryje nieznanne gatunki

Wydaje się, że fauna Polski jest wystarczająco dobrze poznana, dlatego współczesne odkrycia gatunków zwierząt kojarzą się raczej z rejonami tropikalnymi. Okazuje się jednak, że również na terenie naszego kraju zdarzają się opisy nowych taksonów, o czym świadczą ostatnie doniesienia z Puszczy Białowieskiej. Grupa czeskich entomologów, która prowadziła na tym terenie odłowy owadów w latach 2000-2008, napotkała nieopisaną dotąd gatunek motyla z rodziny molowatych (łac. *Tineidae*). Odkrycie to stanowi niemałe zaskoczenie, bowiem motyle, na tle innych grup owadów, wydają się być w Polsce dobrze poznane. Jedyny znany obecnie okaz nowego gatunku ma rozpiętość skrzydeł nieco przekraczającą 1 cm oraz niepozorne, brunatne ubarwienie skrzydeł. Bliższe dane o biologii owada pozostają nieznanne. Nowo opisywanemu gatunkowi autorzy nadali nazwę *Monopis bisonella*, czyniąc tym samym ukłon wobec najbardziej znanego symbolu Puszczy Białowieskiej, jakim jest żubr (*Bison bonasus*).

Źródło:
<http://wersita.metapress.com/content/j083156278u45227/fulltext.pdf>

T.J.

Trzydziesty szósty park narodowy w Finlandii

W marcu br. Parlament Finlandii zatwierdził utworzenie Parku Narodowego Sipoonkorpi. Będzie on już 36. tego typu obiektem chronionym w kraju. Celem powołania jest

ochrona lasów, skał, terenów bagiennych i tradycyjnego krajobrazu południowej Finlandii. Na obszarze Sipoonkorpi występuje ponad 100 zagrożonych gatunków roślin i zwierząt. Cechują go również duże walory krajobrazowe, turystyczne i rekreacyjne, stąd też, jeszcze przed utworzeniem, był on licznie odwiedzany przez miłośników wypoczynku na łonie przyrody. Jesienią ubiegłego roku Fińskie Gospodarstwo Leśne, odpowiedzialne za zarządzanie parkiem, we współpracy z różnymi grupami interesu, przygotowało plan ochrony, którego realizacja właśnie się rozpoczęła.

Źródło: <http://www.metsa.fi>

W.G.

Zielony most dla dzikich zwierząt

Alpy i Karpaty są największymi w Europie łańcuchami górskimi oraz należą do najbardziej różnorodnych i naturalnych regionów na Ziemi. Żyją w nich takie gatunki zwierząt, jak: jeleń, ryś, żbik, niedźwiedź i wilk. Przez wiele stuleci regiony te były połączone „zielonym korytarzem” zapewniającym wzajemne przemieszczanie się zwierząt leśnych. Został on niestety przerwany przez budynki i ruch komunikacyjny.

Zapewnienie łączności między Alpami a Karpatami jest szczególnie ważne dla dużych kotów. Pozwoli bowiem na wzbogacenie ich puli genetycznej dzięki karpackiej populacji rysia, liczącej ponad 2300 osobników. Inicjatywę budowy międzyregionalnego korytarza ekologicznego podjęła Dolna Austria przy wsparciu międzynarodowych organizacji IUCN (International Union for Conservation of Nature) oraz UNEP (United Nations Environment Programme). Obecnie, jako projekt UE, powinien zapewnić realizację Konwencji Alpejskiej, dyrektyw Ptasiej i Siedliskowej oraz Konwencji o Bioróżnorodności. Wchodzące w skład tego projektu przedsięwzięcia powinny w efekcie połączyć korytarzem tereny o naturalnym krajobrazie, obszary leśne, a także zadrzewione. Przekraczanie autostrad i dróg szybkiego ruchu zapewnią planowane zielone wiadukty. Realizacja zielonego korytarza będzie wymagać zaangażowania w tę sprawę m.in. gmin i kół łowieckich oraz rolników. Ponad sektorowy projekt pokazuje jak można połączyć ochronę bioróżnorodności z trwałym rozwojem obszarów wiejskich.

Źródło: *Forstzeitung*, 03/2011

A.K.

Pożar na prerii

Cięcia odnowieniowe w starym drzewostanie amerykańskiego dębu *Quercus stellata* stały się okazją do prześledzenia historii zapisanej w drewnie. Gatunek ten tworzył prześwietlone lasy, charakterystyczne dla regionów prerii na wschodzie Stanów Zjednoczonych. Dla naukowców zaskoczeniem było stwierdzenie licznych blizn pożarowych, utrwalonych w drewnie. Świadczą one

o wyjątkowo częstych pożarach występujących w regionie, które jednak nie były na tyle intensywne, żeby spowodować zamieranie drzew. Wyraźnie uwidaczniają się trzy okresy – pierwsza „era ognia” trwająca do roku 1850, po której nastąpiły: okres wolny od pożarów, trwający około 40 lat i kolejny okres „pożarowy”. Powiązanie tych informacji z danymi historycznymi i prowadzonymi w tym zakresie badaniami pozwoliło na stwierdzenie, że początkowo pożary były wywoływane celowo przez zamieszkujących prairie Indian. Pozwalało to na zachowanie typowego dla stanu Illinois krajobrazu – prairii i świetlistych lasów dębowych.

Sytuacja uległa drastycznej zmianie w XIX wieku, kiedy Indianie zostali wyparci przez europejskich osadników. Kolejne częste pożary pojawiły się na przełomie XIX i XX wieku, co wiąże się z praktyką wypalania lasów przez ich właścicieli – celem było tu zapewnienie warunków do wypasu bydła lub utrzymywanie widnych lasów, dogodnych do prowadzenia polowań. Praktyki te zostały zaniechane w drugiej połowie XX wieku. Z okresami pożarów związane są kolejne „fale odnowieniowe” dębu *Q. stellata*. Obecnie jednak pod okapem drzewostanów dominują gatunki cienioznośne i wrażliwe na działanie ognia jak hikory (*Carya tomentosa* i *C.ovata*), czeremcha późna (*Padus serotina*) czy dąb czarny (*Quercus velutina*), z którymi przegrywają konkurencję siewki *Q. stellata*. Krótki okres bez systematycznych pożarów przekształcił więc drzewostany dębowe w gęste, cieniste lasy.

Prowadzący badania podsumowują swoje wyniki stwierdzeniem, że krajobrazy uznawane dotychczas za naturalne okazują się być efektem działalności człowieka, a zaledwie kilkudziesięcioletni okres zmian w sposobie użytkowania gruntów prowadzi do zaniku niektórych zbiorowisk.

Podobne badania dotyczące historii i roli pożarów w kształtowaniu ekosystemów prowadzone są na terenie Puszczy Białowieskiej przez Europejskie Centrum Lasów Naturalnych. Więcej na ten temat:

http://www.ibles.pl/struktura-10/kom-naukowo-badawcze/ln/aktualnosci/Historia_pozarow_w_PB

Źródło: <http://www.bioone.org/doi/abs/10.2179/09-007.1>
<http://www.sciencedaily.com/releases/2011/03/110314111246.htm>

I.P.

Zmiany klimatu w Europie

Międzynarodowy zespół uczonych pod przewodnictwem Szwajcarskiego Instytutu Badawczego Lasu, Śniegu i Krajobrazu w Birmensdorf podjął badania zmian klimatu w Europie Środkowej na podstawie rocznych przyrostów słoju drzew w okresie ostatnich 2,5 tys. lat. Rezultat badań wskazuje na frapujące związki między wahaniami klimatu i takimi zjawiskami społecznymi jak: wędrówki ludów, średniowieczne okresy rozwoju, dzuma oraz wojny. Zespół badał roczne słoje z ok. 9 tys. wymarłych w przeszłości drzew, archeologicznych kawałków drewna oraz obecnie żyjących drzew w Niemczech, Francji, Włoszech i Austrii. „Klimat w czasach rzymskich był wilgotny, ciepły i w miarę stabilny” – powiedział szef

zespołu uczonych. W czasie upadku Imperium Zachodniorzymskiego (250 rok n.e.) nastąpiło istotne oziębienie, które trwało ponad 300 lat i doprowadziło do wielkiej Wędrówki Ludów. Wzrost temperatury i opadów od VII w. wpłynął korzystnie na kulturalny rozwój średniowiecza. Faza oziębienia, która nastąpiła w okresie Wojny 30-letniej, doprowadziła do kłęski głodu na początku XVII w.

W kontekście naturalnej dynamiki klimatu ubiegłe okresy letnie były nadzwyczaj ciepłe, natomiast opady wykazywały znacznie większe wahania niż dziś.

Źródło: *Forstzeitung*, 2/2011

A.K.

Huragany w lasach Nadrenii-Palatynatu

W ostatnich dwóch dekadach miały miejsce w Europie liczne huragany, które spowodowały olbrzymie szkody w lasach. Ich skutki w postaci obalonych i połamanych drzew tylko w Nadrenii-Palatynacie przedstawiają się następująco:

- Huragany „Vivian” i „Wiebke” w 1990 r. – 12 mln m³,
- Huragan „Kyrill” („Cyryl”) w 2007 r. – 2 mln m³,
- Huragan „Emma” w 2008 r. – 0,65 mln m³,
- Huragan „Xynthia” w 2010 r. – 3,3 mln m³.

Koszty odnowienia lasu po ostatnim huraganie („Xynthia”) wynoszą 4,4 tys. €/ha. Na pomoc dla właścicieli zniszczonych lasów rząd landowy przeznaczył 3,2 mln €, nie licząc wsparcia i doradztwa udzielonego przez urzędy leśne (odpowiednik naszych nadleśnictw) i leśnictwa. Podobne huragany wystąpiły również w innych landach i państwach. Na przykład w Szwecji dwa huragany, „Gudrun” (szwedzka nazwa „Cyryla”) oraz „Peer” w 2007 r., zniszczyły prawie 90 mln m³ drewna.

Nie dziwi więc, że na Zachodzie w ostatnim czasie jednym z głównych problemów badawczych jest określenie metod minimalizacji negatywnych skutków ryzyka huraganów, co potwierdzają liczne publikacje w czasopiśmie leśnych.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, Nr. 12/2011

AK.

Informacje opracowali:

A. K. – Andrzej Klocek
A.A. – Antonina Arkuszewska
I. P. – Izabela Pigan
M. K. – Michał Kalinowski
T. J. – Tomasz Jaworski
W. G. – Wojciech Gil